

Gebruikshandleiding

Expertsysteem ZIEN! *voor het primair onderwijs*

Versie 2.0 januari 2010

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Starten met ZIEN!	4
2. Toelichting op het hoofdscherm	5
3. Werken met ZIEN! (ingang Groep)	6
3.1 Proces van signaleren tot handelen in vier stappen.	6
3.2 Signaleringsfunctie op groepsniveau	12
3.3 Wijzigen en verwijderen van lijsten	13
4. Werken met ZIEN! (ingang Leerling)	15
4.1 Signalering: nieuwe vragenlijst invullen	15
4.2 Wijzigen en verwijderen van lijsten	19
5. Uitprinten van overzichten	20
Instructiekaart Afname ZIEN! - 1	22
Instructiekaart Afname ZIEN! - 2	23

Inleiding

ZIEN! helpt leerkrachten om de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen systematisch in kaart te brengen. Op basis van jouw observaties komt ZIEN! met uitspraken die je helpen om het gedrag van de leerling te begrijpen. Beter gezegd: om achter het gedrag van een leerling de zorgbehoefte(n) te zien. De ruim 220 concrete doelen en suggesties in ZIEN! helpen je om een leerling of groep planmatig te ondersteunen.

Deze gebruiksaanwijzing helpt je om stap voor stap te begrijpen hoe het proces van signaleren tot en met handelen binnen ZIEN! functioneert, op groepsniveau en op individueel niveau.

In deze gebruikshandleiding worden praktische tips en richtlijnen gegeven. De gebruikshandleiding wil dienen als een instructie voor leerkrachten en interne begeleiders.

Wij adviseren gebruikers van ZIEN! om minstens één keer grondig door de gebruikshandleiding heen te kruipen. Ook het volgen van scholing waarin je geleerd wordt te werken met ZIEN! is noodzakelijk. Alleen dan kun je de mogelijkheden van het programma optimaal benutten!

Interne begeleiders kennen de gebruikshandleiding liefst van binnen naar buiten.

We raden aan om aan het begin van het schooljaar de 'Instructiekaart afname ZIEN!' onder aandacht van teamleden te brengen. Deze instructiekaart vind je aan het eind van dit document.

We hopen dat ZIEN! ook voor jou positief bijdraagt aan het bevorderen van het welzijn van de leerlingen!

Bart Vollmuller
Projectleider ZIEN!

A.M.Vollmuller@driestar-educatief.nl

Martine Schrier
Projectmedewerker ZIEN!

c.m.schrier@driestar-educatief.nl

1. Starten met ZIEN!

Twee opmerkingen vooraf:

1. Vul je in onder , dan vind je het resultaat niet terug onder 'Groep'. Andersom is dit wel zo.
In de praktijk betekent dit dat we scholen adviseren om in te vullen onder .

Het is ook belangrijk om de groep als uitgangpunt te nemen. De interactie in de groep beïnvloedt het gedrag van de leerlingen. Door de ondersteuningsbehoeften van de hele groep gestructureerd in kaart te brengen en erop te reflecteren, kan een leerkracht komen tot handelingsplannen voor de hele groep, groepjes leerlingen en in uitzonderingsgevallen voor een individuele leerling.

2. Lees vooraf eerst de 'Instructiekaart Afname ZIEN!'. Die is te vinden aan het eind van dit document (pagina 22 en 23).

Hoe kom ik in ZIEN! terecht?

Klik in ParnasSys op het tabblad 'Groep'.

Klik in ParnasSys op het tabblad 'Leerling'.

Klik op de juiste groep.

Selecteer groep

Schooljaar Type Status

2009 / 2010 Actief

Gevonden groepen (63)

Groep	Type
01	Groep
1/2 abc	Groep
2	Groep
3	Groep
3/4	Groep

Klik op de naam van de leerling.

Selecteer leerlingen

Achternaam Roepnaam Groep

Gevonden leerlingen (163)

Achternaam	Roepnaam	Geboortedatum	Groep
AArts	Quinta	01-09-1999	
Aarabi	Jamal	12-12-2003	
Achterberg, van	Tine	16-05-2003	5

Klik op het tabblad ZIEN!.

Het hoofdscherm van ZIEN! verschijnt.

2. Toelichting op het hoofdscherm

- Signalering: nieuwe vragenlijst invullen.
- Indicatie-uitspraak: ingevulde vragenlijsten en profielen inzien, wijzigen of verwijderen.
- Handelen: de uitspraken en de daarbij behorende doelen en suggesties inzien.
- Nuttig: voor nuttige instrumenten en documenten als de Spelwijzer en de Vragenlijst Groepsklimaat.
- Achtergrond: voor artikelen, literatuurverwijzingen, handleiding, etc.
- Ouders: database met doelen en suggesties voor ouders.
- Contact: om een mail te sturen naar de Expertgroep Gedrag van Driestar Educatief (bijvoorbeeld wanneer je feedback wilt krijgen of geven, nader advies wilt over een bepaald profiel, enzovoort). Voor technische problemen: neem contact op met de helpdesk!
- Forum: naar het ZIEN!-forum. Zeker voor interne begeleiders kan dit interessant zijn, omdat hier casussen besproken worden.

3. Werken met ZIEN! (ingang Groep)

3.1 Proces van signaleren tot handelen in vier stappen.

Lees altijd eerst de 'Instructiekaart Afname ZIEN!'. Die vind je aan het eind van dit document.

Klik op Signalering op het hoofdscherm.

Stap 1 – Invullen vragenlijst

Invullen per leerling of per stelling?

Wij raden aan om te kiezen voor invullen per stelling, zeker als je nog niet zo gewend bent om gedragsvragenlijsten in te vullen. Reden: dit helpt je om meer zicht te krijgen op het kiezen van de juiste antwoordmogelijkheid.

Observatielijst
Stap 2 van 3: Selecteer aanvullende gegevens

Datum: 23-09-2009

Invulroute: Per leerling Per stelling

vorige volgende

Invullen per stelling is ook handig wanneer je alleen wilt invullen voor bijvoorbeeld betrokkenheid en welbevinden (stelling 1-8).

Je kunt altijd tussentijds opslaan!

Je ziet nu de stelling(en). Klik hier de antwoordmogelijkheid aan die je het meest op de leerling van toepassing vindt:

Dit klopt niet – Dit klopt een beetje – Dit klopt redelijk – Dit klopt helemaal

Observatielijst

Datum: 23-09-2009
Observatielijst: ZIEN leerjaar 5-8
Weergave: Antwoorden per stelling
Huidige stelling: 1. Heeft plezier in het schoolwerk (de kernvakken!). (1 van 28)

Antwoorden per stelling

Achternaam	Roepnaam	Dit klopt niet	Dit klopt een beetje	Dit klopt redelijk	Dit klopt helemaal
Appel	Karel	☒	☐	☐	☐
B	Corne	☐	☒	☐	☐
Blok	Marije	☐	☒	☐	☐
Brouwer	Karin	☒	☐	☐	☐

Ga met de muis op de staan boven één van de vier antwoordmogelijkheden. Je krijgt dan een toelichting op deze antwoordmogelijkheid.

De stellingen gaan (achtereenvolgens) over zeven categorieën:

1. betrokkenheid
2. welbevinden
3. sociaal initiatief
4. sociale flexibiliteit
5. sociale autonomie
6. impulsbeheersing
7. inlevingsvermogen

Per categorie worden vier vragen gesteld.

Zie voor een uitleg van deze dimensies het document 'toelichting bij de ZIEN!-dimensies' onder de knop Achtergrond op het hoofdscherm.

Onder 'Achtergrond' vind je ook het plaatje hiernaast.

Tip: afbeelding uitprinten in kleur, plastificeren en op je bureau leggen.

Elke stelling wordt toegelicht.

Als je met de muis op de staat achter de stelling, krijgt je deze toelichting te zien.

Observatielijst

Datum 23-09-2009

Observatielijst ZIEN leerjaar 5-8

Weergave Antwoorden per stelling

Huidige stelling 1. Heeft plezier in het schoolwerk (de kernvakken!). (1 van 28)

Toelichting

Een leerling hoeft natuurlijk niet elk kernvak leuk te vinden. Maar zijn er wel kernvakken waarbij je **DUIDELIJK** kunt merken dat de leerling hier plezier in beleeft (voldoening, hoge concentratie, intensiteit, tevredenheid, voldane uitdrukking)? **KERNVAKKEN** zijn: rekenen, taal, begrijpend lezen, zaakvakkenonderwijs.

Antwoorden per stelling

Achternaam	Roepnaam	Beetje
Appel	Karel	
B	Come	

Lees de toelichting voor je de stelling beantwoordt!

Beoordeel elke stelling als een op zichzelf staand aspect en laat je niet leiden door de algemene indruk die je van het kind hebt! Ga dus niet "ja maren" bij een stelling. Zie je dit bij dit kind, ja of nee? Zo ja, zie je dit heel duidelijk? Zo nee, zie je het gewoon echt niet of zie je het een beetje?

Het is mogelijk gebruik te maken van de knop . Alle vragen worden dan beantwoord met 'Dit klopt redelijk'. Daarna kun je de afwijkende scores aanvinken. Klik daarna op Opslaan.

Stap 2 – Aanvullingsbladen

De antwoorden kunnen aanleiding zijn om door te vragen. Dit gebeurt door middel van Aanvullingsbladen. Onder 'Groep' krijg je deze pas wanneer voor één of meer leerlingen de gehele vragenlijst is ingevuld. Houd daar rekening mee als je invult 'per stelling' en tussentijds opslaat!

Observatielijst
Extra stap: aanvullingsblad(en)

Datum: 21-09-2009 Observatielijst: ZIEN leerjaar 1-4

N.a.v. score welbevinden N.a.v. score betrokkenheid

Lees onderstaande uitspraken. Selecteer een uitspraak alléén wanneer je je leerling hierin herkent. Zo niet, klik

De lage score op welbevinden lijkt vooral te worden beïnvloed door omgevingsfactoren: relatie met de leerkracht, ervaring, enzovoort.

De leerling lijkt voldoende zelfvertrouwen te hebben. De leerling reageert echter gevoelig op kritiek, bijv. door zich clowneske houding.

De leerling is gevoelig voor kritiek, wordt niet graag op zijn fouten gewezen. De leerling raakt snel ontmoedigd en merkt problemen op het gebied van de aandachtsconcentratie.)

Geen van bovenstaande typeringen is van toepassing op de leerling.

Er verschijnen (max. drie) tabbladen. Klik per tabblad één keuze aan die het beste bij de leerling past. Let op: je moet de beschrijving echt herkennen. Zo niet, klik de laatste uitspraak aan: "geen van deze uitspraken is van toepassing" Bij opsommingen geldt: alles moet waar zijn voor je de uitspraak aan mag vinken!

Heb je op alle tabbladen een keuze gemaakt, klik dan op Opslaan. Als dit niet lukt, betekent dit dat u nog niet elk tabblad heeft ingevuld!

Stap 3 – Profiel lezen en afwegen

Eerst gaan we in op het lezen en wegen van profielen voor individuele leerlingen. De signaleringsfunctie op groepsniveau komt aan bod in 3.2.

Je komt nu in het weergavescherm (groepsoverzicht). Je ziet hier de profielen van de leerlingen in je groep. Rechts naast het leerlingprofiel zie je welke uitspraken van toepassing zijn op de leerlingen. De indicatie-uitspraken hebben een nummer (1 t/m 18).

Observatielijst

Datum: 23-09-2009 Observatielijst: ZIEN leerjaar 5-8 Weergave: Categorieën per leerling

Categorieën per leerling

Achternaam	Roepnaam	Categorieën						Indicatie-uitspraken								
		BT	WB	SI	SF	SA	IM	IL	1	2	3	4	5	6	7	8
Averink	Frank	O	M	O	M	M	V	V								
Brouwer	Leo	V	O	V	V	V	M	V								
Cukur	Kahlil	O	M	M	V	V	V	O								
Test	test	V	V	G	V	V	V	G								
Uitspraak op groepsniveau:		59%	65%	64%	68%	65%	68%	62%								

verwijderen naar overzicht

Het groepsoverzicht: voor alle achttien mogelijke zorguitspraken is af te lezen welke leerling hier ondersteuning nodig heeft. Handig uit oogpunt van zorgmanagement!

Een rood hokje staat voor "sterke match". Deze uitspraak is in sterke mate van toepassing. In een printoverzicht staat er dan de letter S in dit hokje.

Oranje staat voor "redelijke match". Deze uitspraak is in minder sterke mate van toepassing.

A-uitspraken beïnvloeden het leerrendement.

B-uitspraken wijzen op een zorgvraag ten aanzien van één van de vijf sociale vaardigheden.

C-uitspraken wijzen op een dieperliggende problematiek.

Vuistregel 1 – Lees de toelichtingen bij de uitspraken. Neem nooit zomaar een uitspraak voor waar aan zonder deze toelichting te hebben gelezen!

Vuistregel 2 – Staat het welbevinden van het kind onder druk, dan is dit uitgangspunt in de zorg die je biedt. Welke uitspraak biedt in dit opzicht de meeste kansen?

Vuistregel 3 – Ga altijd na wat de leerling wel kan. Wat zijn kwaliteiten of sterke kanten van het kind? Hoe kan ik daarbij aansluiten? Welke uitspraak biedt in dat opzicht kansen?

Vuistregel 4 – Heb ik mijn handen vol aan klassenmanagement en het uitvoeren van methoden, dan wordt zorg een lastig verhaal. Probeer toch te kijken: wat kan ik wel? Denk klein!

Ik krijg geen uitspraak!

Het kan voorkomen dat je geen uitspraken (gekleurde hokjes) ziet achter het profiel, terwijl er wel wat aan de hand lijkt. Tot dusver laat zich dit altijd goed verklaren. Het kan ook zijn dat het gaat om een nog onbekend of nog onvoldoende 'bekend' leerlingprofiel. Neem bij twijfel of vragen altijd contact op (klik op de knop Contact in het hoofdscherm!). Meestal wordt er binnen een dag gereageerd.

Stap 4 – Van doel naar hulpplan

Klik in het groepsoverzicht op het gekleurde hokje achter het profiel van de leerling en je komt in het doelenschermb.

Observatielijst

Datum	23-09-2009
Observatielijst	ZIEN leerjaar 5-8

Klik op de knop *Toelichting* om de tekst te lezen die bij het betreffende doel hoort. Klik op de knop *Hulpplan opstellen* wanneer je met een bepaald doel ook echt aan de slag wilt voor deze leerling. Het **eerste 'doel'** geeft altijd een toelichting op de indicatie-uitspraak. Lees deze toelichting eerst! Ga daarbij na of je deze uitspraak inderdaad van toepassing vindt voor je leerling.

D1 TOELICHTING BIJ DE UITSPRAAK 'Zorgbehoefte op gebied van de sociale autonomie'	toelichting	hulpplan opstellen
D3 Vertelt over eigen ervaringen	toelichting	hulpplan opstellen
D4 Kan alleen werken zonder zich af te laten leiden	toelichting	hulpplan opstellen
D5 Zegt wanneer hij iets niet snapt	toelichting	hulpplan opstellen
D6 Evalueert zijn werk positief	toelichting	hulpplan opstellen
D7 Vraagt aandacht voor zichzelf	toelichting	hulpplan opstellen
D8 Doet niet aardig als hij het niet meent	toelichting	hulpplan opstellen

Klik op de knop Toelichting achter het doel om de onderliggende tekst te lezen.

Vuistregel 1 – Zeker bij wat oudere leerling geldt: kies bij voorkeur een doel in samenspraak met de leerling! Oriënteer je daarvoor eerst op de doelen. Je kunt ook een selectie maken waar je de leerling uit laat kiezen.

Vuistregel 2 – Voor een succesvolle uitvoering van een plan is nodig dat de leerling probleemeigenaar is.

Lees een doel eerst globaal om na te gaan of je hier mogelijkheden ziet.

De handelingsuggesties willen je op ideeën brengen en je helpen om een concreet beeld te vormen bij een mogelijke aanpak.

01 TOELICHTING BIJ DE UITSPRAAK 'Zorgbehoefte op gebied van de sociale autonomie'

Algemeen:

Wat verstaan we onder sociale autonomie?

Met sociale autonomie bedoelen we de eigenheid van de leerling. Die komt tot uitdrukking in de eigen inbreng binnen de hobby's, enzovoort. Beschikken over voldoende eigenheid is nodig om zelfstandig te kunnen functioneren. Op latere leeftijd kunnen weerstaan, bijvoorbeeld bij de eigen mening te kunnen blijven. Kinderen met onvoldoende eigenheid zijn in sociale goedkeuring van medeleerlingen. Ondersteunen we deze leerlingen niet, dan lopen deze kinderen het gevaar meeloper te worden.

Waarom komen we tot deze uitspraak?

ZIEN kijkt hier vooral naar de **combinatie** betrokkenheid en sociale autonomie. Kenmerkend voor een zorgbehoefte op dit matige of onvoldoende betrokkenheid laat zien. Een gebrekkige sociale autonomie beïnvloedt de **emotionele stabiliteit** van leerlingen. Onzekerheid liggen immers dicht bij elkaar. Emotionele labiliteit maakt het voor een kind lastiger om in het spel of werk te blijven voor de leerling lastig.

Ga daarna echter altijd voor jezelf na: en wat zie ik mezelf hiervan doen? Ook hier geldt: dit is iets wat je moet leren = oefenen.

03 Vertelt over eigen ervaringen

Algemeen:

Door over eigen ervaringen vertellen laat het kind zich 'zien' aan anderen. Wat vond ik leuk, eng, verdrietig, enzovoort.

Aanpak:

1. Een preventieve benadering verdient hier aanbeveling. Als werkvorm is het klassengesprek geschikt. Mogelijk zijn er ook andere werkvormen. Het inzetten van werkvormen uit coöperatief leren is zinvol, om de leerling de kans te geven om initiatief te nemen, de gesprekssituatie kleinschaliger te maken en activiteiten te tijdruimte. Een tip in dat verband is om het praten te combineren met het schrijven (zie hiervoor "Stelt andere kinderen vragen"). In de komende paragraaf wordt de groep aan het uitwisselen van ervaringen en belevenissen:
 - o het engste wat je meemaakte ...
 - o het spannendste om te doen ...

De knop [hulpplan opstellen](#) wijst zich vanzelf. Beschrijf hier heel kort in eigen woorden welke aanpak u kiest voor het kind. Geen lap tekst overnemen! Maak eigen keuzes! Maak een doel zo klein dat zowel jij als de leerling succes kunnen ervaren!

Op het demofilmje op Leerlingniveau geven we een concreet voorbeeld! Deze demo is te vinden op de website.

3.2 Signaleringsfunctie op groepsniveau

Binnen ZIEN! gebruiken we de graadmeters betrokkenheid en welbevinden ook als vinger aan de pols van het pedagogisch klimaat. ZIEN! berekent van alle zeven categorieën de gemiddelde score en drukt die uit in een percentage. Is de score bij betrokkenheid en/of welbevinden lager dan 83%, dan komt er een rood kader om deze score(s). Klik op deze scores en je komt respectievelijk in de schermen betrokkenheid en welbevinden.

Categorieën						
BT	WB	SI	SF	SA	IM	IL
O	M	O	M	M	V	V
V	O	V	V	V	M	V
O	M	M	V	V	V	O
V	V	G	V	V	V	G
59%	65%	64%	68%	65%	68%	62%

In de schermen betrokkenheid en welbevinden geven we aan welke actoren of voorwaarden op groepsniveau van invloed zijn op betrokkenheid en/of welbevinden. Simpel gezegd: laat de score bij betrokkenheid/welbevinden te wensen over, dan heeft dat een vrij beperkt aantal oorzaken. Die noemen we.

Observatielijst

Afnamedatum: 23-09-2009
Observatielijst: ZIEN leerjaar 5-8

Betrokkenheid

Het betrokkenheidspercentage van de groep informeert ons over de kwaliteit of effectiviteit van onze pedagogische afstemming. Het is aan jou als leerkracht om te beoordelen of je meer gericht actie moet-wilt ondernemen om de betrokkenheid van de leerlingen te vergroten. Het betrokkenheidspercentage geeft in elk geval aanleiding om dit te overwegen. Zie je daadwerkelijk dat het overgrote deel van je groep wekelijks **intens** bezig is met die onderwijsleeractiviteit jou toe doen? Dat is de vraag die je hier voor jezelf zou moeten beantwoorden.

Werken aan verbetering van de betrokkenheid komt neer op het creëren van de voorwaarden voor betrokkenheid. Ga voor jezelf eerst na op welke voorwaarde(n) je in z steek. Klik op de knop "handelingsdoelen" om de onderliggende doelen en suggesties op je in te laten werken.

Betrokkenheid 1 - Werken aan een goede sfeer Handelingsdoelen

Betrokkenheid 2 - De klassenregels en de naleving hiervan zijn punt van aandacht. Handelingsdoelen

Betrokkenheid 3 - Voldoende uitdaging in de klas Handelingsdoelen

[ga terug](#)

Afhankelijk van jouw eigen inschatting en probleembeleving kun je vervolgens klikken op **Handelingsdoelen** om na te gaan hoe je aan een bepaalde voorwaarde kunt werken. Je komt dan in het scherm **Handelingsdoelen**. Klik op de knop **Toelichting** om de bijbehorende teksten te lezen.

01 **TOELICHTING BIJ DE UITSPRAAK 'Werken aan een goede sfeer'**

02 Uitleg 1: Wat kenmerkt een negatieve of neutrale groep?

03 Uitleg 2: de rollen binnen een positieve groep

04 Uitleg 3: De rollen binnen een neutrale en negatieve groep

05 Aanpak in geval van een negatieve of neutrale groep: richtlijnen

06 Ik merk: nogal wat kinderen nemen hun werk niet serieus, wat kan ik doen?

07 Werken aan verbetering van sfeer: tips

08 Casus: een groep met een negatief klimaat waarin gepest wordt

[ga terug](#)

Merk op dat we hier geregeld werken met 'uitlegdoelen'. Uitlegdoelen bevatten waardevolle informatie over ondermeer zaken als groepsdynamica.

Het groepsoverzicht heeft doorgaans voorspellende waarde m.b.t. de dynamiek/pikorde binnen de groep. Het vergt enige oefening om groepsoverzichten op die manier te leren lezen, maar wordt door leerkrachten wel als verrijkend en zinvol ervaren.

Overweging

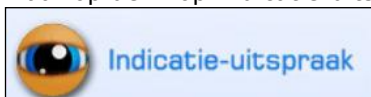
Reflecteren op het niveau van je groep is in zekere zin spannend. Wij realiseren ons dat een signaleringsfunctie op groepsniveau het invullen van de vragenlijsten kan beïnvloeden. Plat gezegd kan een leerkracht die de bui al voelt hangen of zich niet veilig voelt binnen een team op voorhand de vragen over betrokkenheid en welbevinden te positief invullen.

Binnen ZIEN! is uitgangspunt dat de leerkracht zichzelf ziet als professional. Oftewel: wij gaan er vanuit dat leerkrachten hierin hun verantwoordelijkheid nemen. Daar waar de werkelijkheid anders is, zou een school(leiding) na moeten gaan hoe hiermee om te gaan. Zo zou je als school ervoor kunnen kiezen om ten aanzien van de graadmeters betrokkenheid en welbevinden te kiezen voor een dubbelobservatie (duoleerkracht of interne begeleider observeert kinderen m.b.t. betrokkenheid en welbevinden en vult ook een lijst in). Daar waar de pedagogische basis bij een leerkracht zo onder druk staat dat dit het juist invullen van de vragenlijsten in de weg staat, zien we echter vooral mogelijkheden in coaching.

3.3 Wijzigen en verwijderen van lijsten

Verder gaan met invullen per stelling

Je kunt altijd tussentijds opslaan. Maar let op: de volgende keer klik je dan niet op de knop Signaleren maar op de knop Indicatie-uitspraak in het hoofdscherm.

Je ziet het overzicht met 'Gevonden Observatielijsten'. Klik op de datum die van toepassing is. Je komt dan weer in het groepsoverzicht.

Observatielijst

Datum: Naam:

Gevonden Observatielijsten (8)

Datum	Naam
23-09-2009	ZIEN leerjaar 5-8
23-09-2009	ZIEN leerjaar 5-8
23-09-2009	ZIEN leerjaar 5-8
23-09-2009	ZIEN leerjaar 5-8
23-09-2009	ZIEN leerjaar 5-8
13-09-2009	ZIEN leerjaar 5-8
11-09-2009	ZIEN leerjaar 5-8

[invoeren nieuwe observatielijst](#)

Klik in het groepsoverzicht op het uitrolmenu en klik op 'Antwoorden per stelling'.

Observatielijst

Datum: 23-09-2009 Observatielijst: ZIEN leerjaar 5-8 Weergave: (dropdown menu met 'Antwoorden per stelling' geselecteerd)

Categorieën per leerling

Achternaam	Roepnaam	Categorieën							Indicatie-uitspraken			
		BT	WB	SI	SF	SA	IM	IL	1	2	3	4
Averink	Frank	V	V	V	V	V	V	V				
Brouwer	Leo	0	0	0	0							

Klik op het potlood achter de stelling waarmee je verder wilt gaan! De rest wijst zich weer vanzelf.

Stellingen					Wijzigen
	Dit klopt niet	Dit klopt een beetje	Dit klopt redelijk	Dit klopt helemaal	
1. Heeft plezier in het schoolwerk (de kernvakken).	0	1	2	0	
2. Gaat geconcentreerd op in het werk op school (kernvakken).	0	1	2	0	
3. Toont belangstelling voor de kernvakken.	1	0	1	1	

[verwijderen](#) [naar overzicht](#)
Parnas

Verder gaan met invullen per leerling

Wil je verder gaan met het invullen van de vragenlijst per leerling, klik dan achter de naam van die leerling op het potlood.

Je komt in de vragenlijst van de betreffende leerling. Je kunt de lijst nu invullen of wijzigen.

Datum	Observatielijst	Weergave
23-09-2009	ZIEN leerjaar 5-8	Categorieën per leerling Antwoorden per stelling Categorieën per leerling

Achternaam	Roepnaam	Categorieën							Indicatie-uitspraken																		Wijzigen	
		BT	WB	SI	SF	SA	IM	IL	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
Averink	Frank	V	V	V	V	V	V	V																				
Brouwer	Leo	O	O	O	O																							
Cukur	Kahlil			O	M	M	O																					
Test	test	V	V	V	V	V	V	V																				
Uitspraak op groepsniveau:		66%	50%	46%	50%	60%	75%	75%																				

[verwijderen](#) [naar overzicht](#)
Parnas

Je kunt vervolgens klikken op Opslaan, maar je kunt ook klikken op Volgende om de lijst van de volgende leerling in te vullen of te wijzigen.

[vorige](#) [volgende](#) [opslaan](#) [annuleren](#) [default antwoorden](#)

- **Wijzigen van een lijst**

Wijzig een groepslijst door in het groepsoverzicht te klikken op de knop verwijderen links onderaan in het scherm.

(Voor het verwijderen van een individuele lijst zie paragraaf 4.2.)

Achternaam	Roepnaam	Categorieën						
		BT	WB	SI	SF	SA	IM	IL
Averink	Frank	V	V	V	V	V	V	V
Brouwer	Leo	O	O	O	O			
Cukur	Kahlil			O	M	M	O	
Test	test	V	V	V	V	V	V	V
Uitspraak op groepsniveau:		66%	50%	46%	50%	60%	75%	75%

[verwijderen](#) [naar overzicht](#)

4. Werken met ZIEN! (ingang Leerling)

4.1 Signalering: nieuwe vragenlijst invullen

Lees altijd eerst de 'Instructiekaart Afname ZIEN!'. Die vind je aan het eind van dit document.

Klik op de knop Signalering op het hoofdscherm.

Stap 1 – Invullen vragenlijst

Je ziet nu de stellingen. Klik hier de antwoordmogelijkheid aan die je het meest op de leerling van toepassing vindt:

Dit klopt niet – Dit klopt een beetje – Dit klopt redelijk – Dit klopt helemaal

Observatielijst				
Stap 2 van 2: Observatielijst invullen				
datum	Observatielijst	Weergave		
17-11-2009	ZIEN leerjaar 5-8	Stellingen		
Stellingen				
1. Heeft plezier in het schoolwerk (de kernvakken).		Dit klopt niet ☐	Dit klopt een beetje ☐	Dit klopt redelijk ☐
		Dit klopt niet ☐	Dit klopt een beetje ☐	Dit klopt redelijk ☐
2. Gaat geconcentreerd op in het werk op school (kernvakken).		Dit klopt niet ☐	Dit klopt een beetje ☐	Dit klopt redelijk ☐
		Dit klopt niet ☐	Dit klopt een beetje ☐	Dit klopt redelijk ☐
3. Toont belangstelling voor de kernvakken.		Dit klopt niet ☐	Dit klopt een beetje ☐	Dit klopt redelijk ☐
		Dit klopt niet ☐	Dit klopt een beetje ☐	Dit klopt redelijk ☐

Ga met de muis op de staan boven een van de vier antwoordmogelijkheden. Je krijgt dan een toelichting op deze antwoordmogelijkheid.

toelichting				
	De leerling laat het gedrag te weinig zien, veel minder dan leeftijdsgenoten en alleen als de situatie uitnodigt tot het gedrag, bijvoorbeeld op aansporing van de leerkracht.	een beetje ☐	Dit klopt redelijk ☐	Dit klopt helemaal ☐
		een beetje ☐	Dit klopt redelijk ☐	Dit klopt helemaal ☐

De stellingen gaan (achtereenvolgens) over zeven categorieën:

1. betrokkenheid
2. welbevinden
3. sociaal initiatief
4. sociale flexibiliteit
5. sociale autonomie
6. impulsbeheersing
7. inlevingsvermogen

Per categorie worden vier vragen gesteld.

Zie voor een uitleg van deze dimensies het document 'Toelichting bij de ZIEN!-dimensies' onder de knop Achtergrond op het hoofdscherm. Onder 'Achtergrond' vind je ook de afbeelding hiernaast.

Tip: afbeelding uitprinten in kleur, plastificeren en op je bureau leggen.

Elke stelling wordt toegelicht.

Als je met de muis op de staat, krijgt je deze toelichting te zien. Lees de toelichting voor je de stelling beantwoordt!

The screenshot shows a quiz interface with two columns of radio buttons. The left column has two buttons labeled 'Dit klopt niet' and the right column has two buttons labeled 'Dit klopt een beetje'. A yellow tooltip box titled 'toelichting' is open over the first 'Dit klopt een beetje' button. The text in the tooltip reads: 'Het kind maakt met andere kinderen (niet alleen met het vriendje of vriendinnetje) een praatje, zegt iets tegen hen, stelt hen een vraag, zonder dat een ander het initiatief heeft genomen.' Below this, it lists 'Signalen kunnen zijn:' followed by three bullet points: '- in vrije situaties, voor schooltijd en in pauzes naar anderen gaan om een praatje te maken;', '- praten met andere kinderen in de gang;', and '- vragen of het mee mag doen.'

Beoordeel elke stelling als een op zichzelf staand aspect en laat je niet leiden door de algemene indruk die je van het kind hebt! Ga dus niet 'ja maren' bij een stelling. Zie je dit bij dit kind, ja of nee? Zo ja, zie je dit heel duidelijk? Zo nee, zie je het gewoon echt niet of zie je het een beetje?

Het is mogelijk gebruik te maken van de knop . Alle vragen worden dan beantwoord met 'Dit klopt redelijk'. Daarna kun je de afwijkende scores aanvinken. Klik daarna op Opslaan.

Stap 2 - Aanvullingsbladen

Het kan zijn dat er als aanvulling extra vragen worden gesteld. Er verschijnen dan (maximaal drie) tabbladen. Vink per tabblad één keuze aan die het beste bij de leerling past. Let op: je moet de beschrijving echt herkennen. Zo niet, vink de laatste uitspraak aan: 'geen van deze uitspraken is van toepassing'. Bij opsommingen geldt: **alles** moet waar zijn voor je de uitspraak aan mag vinken!

The screenshot shows the 'Observatielijst' form. At the top, it says 'Extra stap: aanvullingsblad(en)'. Below that, there is a table with two columns: 'Datum' and 'Observatielijst'. The first row contains '21-09-2009' and 'ZIEN leerjaar 1-4'. Below the table, there are two columns for 'N.a.v. score' with sub-headers 'welbevinden' and 'betrokkenheid'. A note reads: 'Lees onderstaande uitspraken. Selecteer een uitspraak alléén wanneer je je leerling hierin herkent. Zo niet, klik dan de onderste uitspraak aan.' Below the note are four radio button options: 1. 'De lage score op welbevinden lijkt vooral te worden beïnvloed door omgevingsfactoren: relatie met de leerkracht, moeilijke thuissituatie, tijdelijke fa... ervaring, enzovoort.' 2. 'De leerling lijkt voldoende zelfvertrouwen te hebben. De leerling reageert echter gevoelig op kritiek, bijv. door zich terug te trekken, door te zwijgen clowneske houding.' 3. 'De leerling is gevoelig voor kritiek, wordt niet graag op zijn fouten gewezen. De leerling raakt snel ontmoedigd en toont zich zelden tewreden of blij merkt problemen op het gebied van de aandachtconcentratie.)' 4. 'Geen van bovenstaande typeringen is van toepassing op de leerling.'

Heb je op alle tabbladen een keuze gemaakt, klik dan op Opslaan.
Als dit niet lukt, betekent dit dat je nog niet elk tabblad hebt ingevuld!

Stap 3 – Profiel lezen en afwegen

Je komt in het weergavescherm. Je ziet hier het profiel van de leerling en de uitspraken. Ga met je muis op de afkorting staan om te zien waar de afkorting voor staat.

Het ZIEN!-ABC

Achter een uitspraak staat tussen haakjes een A, B of C. Bij meerdere uitspraken kunnen die helpen bij het maken van een afweging. Meer dan een richtlijn is dit niet.

A-uitspraken beïnvloeden het leerrendement.

B-uitspraken wijzen op een zorgvraag ten aanzien van één van de vijf sociale vaardigheden.

C-uitspraken wijzen op een dieperliggende problematiek.

Met welke uitspraak aan de slag?

Het ZIEN!-ABC is slechts een richtlijn. Gebruik vooral je gezonde verstand. Goed wegen is iets wat je moet leren = oefenen! Onderstaande vuistregels kunnen daarbij helpen.

Vuistregel 1 – Lees de toelichtingen bij de uitspraken. Neem nooit zomaar een uitspraak voor waar aan zonder deze toelichting te hebben gelezen!

Klik op de knop .

Klik op de Toelichting achter de doelen.

Vuistregel 2 – Staat het welbevinden van het kind onder druk, dan is dit uitgangspunt in de zorg die je biedt. Welke uitspraak biedt in dit opzicht de meeste kansen?

Vuistregel 3 – Ga altijd na wat de leerling wel kan. Wat zijn kwaliteiten of sterke kanten van het kind? Hoe kan ik daarbij aansluiten? Welke uitspraak biedt in dat opzicht kansen?

Vuistregel 4 – Heb ik mijn handen vol aan klassenmanagement en het uitvoeren van methoden, dan wordt zorg een lastig verhaal. Probeer toch te kijken: wat kan ik wel? Denk klein.

Ik krijg geen uitspraak!

Het kan voorkomen dat er geen uitspraak voor de leerling wordt gegeven. Soms kan dat vreemd lijken. Tot dusver laat zich dit altijd goed verklaren.

Het kan ook zijn dat het gaat om een nog onbekend of nog onvoldoende 'bekend' leerlingprofiel. Neem bij twijfel of vragen altijd contact op (klik op de knop Contact in het hoofdscherm). Meestal wordt er binnen een dag gereageerd.

Stap 4 – Van doel naar hulpplan

Vuistregel 1 – Zeker bij de wat oudere leerling geldt: kies bij voorkeur een doel in samenspraak met de leerling! Oriënteer je daarvoor eerst op de doelen. Je kunt ook een selectie maken waar je de leerling uit laat kiezen.

Vuistregel 2 – Voor een succesvolle uitvoering van een plan is nodig dat de leerling probleemeigenaar is.

Klik op de knop **handelingsdoelen** achter de uitspraak waarmee je aan de slag wilt.

Klik op de knop **toelichting** achter het doel om de onderliggende tekst te lezen.

01 TOELICHTING BIJ DE UITSPRAAK 'Zorgbehoefte op gebied van het sociaal initiatief'	toelichting
03 Kijkt anderen aan	toelichting
04 Stelt andere kinderen vragen	toelichting

Lees een doel eerst globaal om na te gaan of je hier mogelijkheden ziet.

De handelingssuggesties willen je op ideeën brengen en je helpen om een concreet beeld te vormen bij een mogelijke aanpak. Ga daarna echter altijd voor jezelf na: en wat zie ik mezelf hiervan doen? Ook hier geldt: dit is iets wat je moet leren = oefenen.

3 Kijkt anderen aan

Algemeen:

voor iemand aan te kijken, maak je contact. Sociaal angstige kinderen vinden dit spannend, vermijden dit oogcontact of doen dit onvrijwillig. Het is belangrijk om contact met de ander vaak minder. De sociaal angstige leerling vervult zo zijn eigen 'zie je wel' gedachte. Bewust oogcontact maken kan helpen om de angst te overwinnen en versterkt het zelfvertrouwen van de leerling. Het is een klein doel met een relatief grote hefboomwerking.

Aanpak:

1. Leerling bewust maken van de manier waarop het oogcontact tussen hem en de ander verloopt: "Ik merk dat ..."
2. Uitleggen waarom goed en bewust oogcontact maken nodig is ('handig' is). Laat de leerling de komende tijd 'observeren' in de klas.
3. Informeren wat het gewenste gedrag is. Iemand praat tegen je ... dan kijk jij die iemand vriendelijk, vol en zoveel mogelijk in de ogen.

De knop **hulpplan opstellen** wijst zich vanzelf.

Beschrijf hier heel kort in eigen woorden welke aanpak je kiest voor het kind. Geen lap tekst overnemen! Maak eigen keuzes! Maak een doel zo klein dat zowel jij als de leerling succes kunnen ervaren!

In het demofilmje op Leerlingniveau geven we een concreet voorbeeld!

Deze demo is te vinden op de website.

Voor de vijf vaardigheidscategorieën zijn ook suggesties voor ouders ontwikkeld. Deze willen bijdragen aan de afstemming tussen school en thuis op pedagogisch gebied!

4.2 Wijzigen en verwijderen van lijsten

• Wijzigen

Klik op het uitrolmenu om terug te gaan naar de Stellingen.

Observatielijst

Datum	Observatielijst	Weergave
21-09-2009	ZIEN leerjaar 5-8	Profiel en indicatie-uitspraken Stellingen Profiel en indicatie-uitspraken

Klik op het potlood rechtsboven om de stellingen te wijzigen. Klik vervolgens op Opslaan en je ziet het nieuwe profiel.

• Een vragenlijst verwijderen

Klik in het hoofdscherm van ZIEN! op Indicatie-uitspraak.

Klik met de muis op de lijst (datum) die je wilt verwijderen.

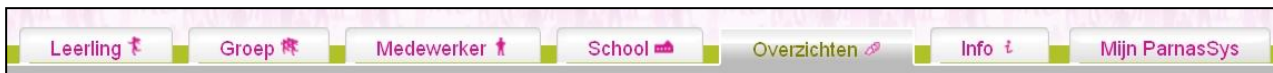
Datum	Naam
11-05-2009	ZIEN leerjaar 5-8
20-04-2009	ZIEN leerjaar 5-8
07-01-2009	ZIEN leerjaar 5-8
17-09-2008	ZIEN leerjaar 5-8

Je ziet het profiel van de leerling. Je klikt op de knop Verwijderen.

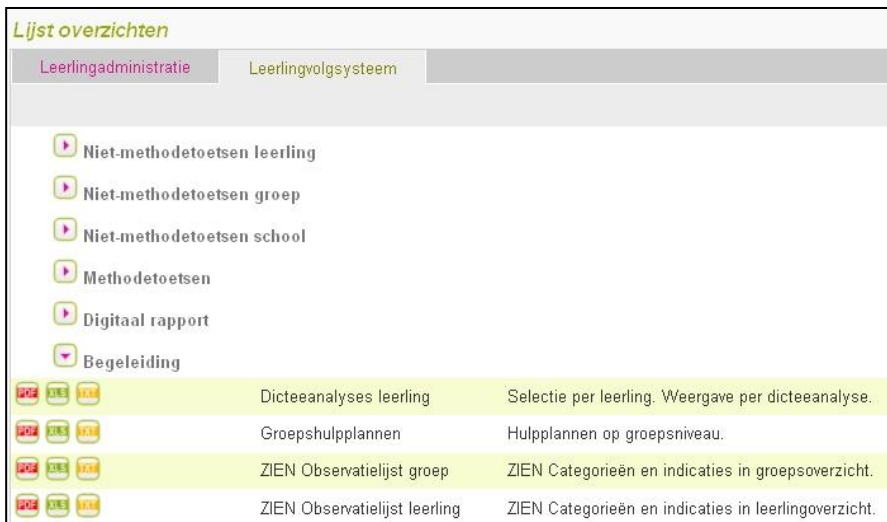
	BT	WB	SI	SF	SA	IM	IL
profiel	O	V	V	V	G	M	V
Op basis van het profiel zijn de volgende indicatie-uitspraken geselecteerd. Klik door voor handelingsdoelen bij deze indicatie-uitspraak.							
Competentiebeleving is laag, motivatie voldoende (A)	handelingsdoelen						
Zorgbehoefte op gebied van de impulsbeheersing (B)	handelingsdoelen						
naar overzicht verwijderen Parnas 							

5. Uitprinten van overzichten

Klik op het tabblad Overzichten.

Je komt in de lijst met overzichten terecht. Kies Leerlingvolgsysteem en daarna Begeleiding. Er verschijnt een lijst met overzichten, waaronder ZIEN!-observatielijsten op groepsniveau en leerlingniveau.

De overzichten zijn in drie formaten beschikbaar: PDF-formaat, een Excel-bestand en een tekstbestand dat in de internetbrowser opent.

Selecteer de naam van de leerling of groep en de juiste ZIEN!-lijst.

ZIEN Observatielijst leerling

Geef leerling(en)

- AArts, Quinta
- Aarabi, Jamal
- Beumer, Pascale
- Br, Tobias van
- Brockman, Simone
- C, Jurgen
- Deelen, Aris van
- Dis, Floris van

Geef observatielijst ZIEN: ZIEN leerjaar 1-4

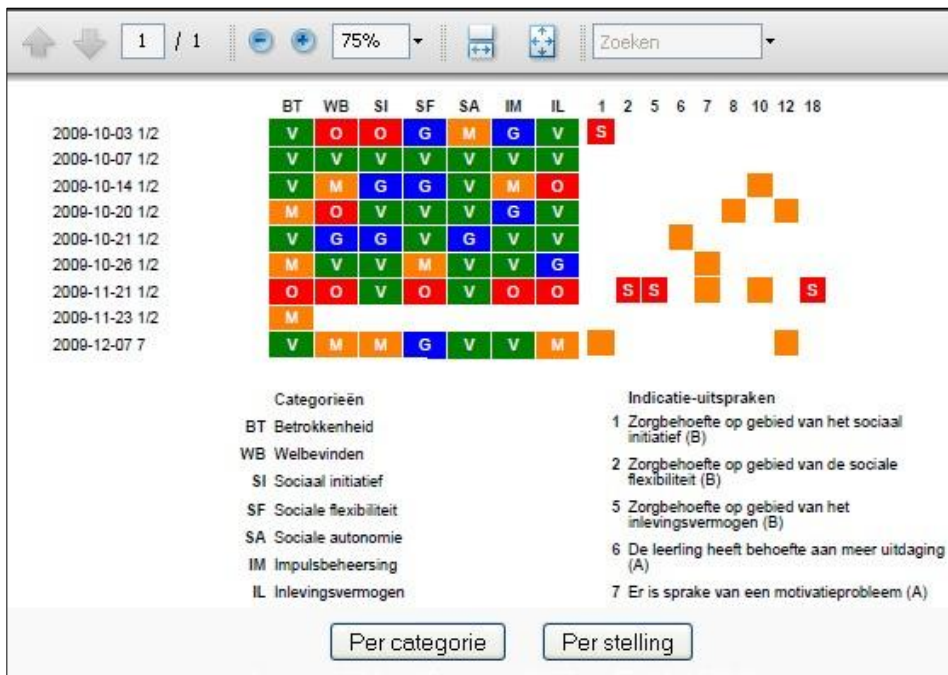
ZIEN Observatielijst groep

Geef groep(en)

- 2
- 3
- 3/4
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8

Geef observatielijst ZIEN: ZIEN leerjaar 5-8

De overzichten zijn per categorie of per stelling weer te geven.

Overzichtswaergave per categorie.

Categorie	Stelling		
Betrokkenheid	Gaat een tijdlang geconcentreerd op in de activiteit.	4	
	Heeft plezier in wat het doet.	4	
	Toont belangstelling voor het activiteitenaanbod.	4	
	Toont doorzettingsvermogen.	3	G
Welbevinden	Gaat graag naar school.	4	
	Komt ontspannen en open over.	3	
	Komt opgewekt over.	4	
	Maakt een vitale, levenslustige indruk.	4	G
Sociaal initiatief	Heeft duidelijk een eigen inbreng tijdens gezamenlijke activiteiten.	4	
	Spreekt uit eigen beweging met andere kinderen.	4	
	Stapt uit eigen beweging op anderen af.	3	
	Vertelt uit zichzelf in de groep.	4	G
Sociale flexibiliteit	Laat een eigen werkwijze of eigen idee makkelijk los.	3	
	Sluit makkelijk een compromis met een medeleerling.	3	

Per categorie Per stelling

Overzichtswaergave per stelling. *Let op: zijn er meerdere ingevulde lijsten dan worden die onder elkaar weergegeven.*

Instructiekaart Afname ZIEN! - 1

Aanbevelingen met betrekking tot afname:

Groep 1

Rond herfstvakantie alleen betrokkenheid en welbevinden scoren. In maart/april de volledige lijst invullen. Let op: kies voor de ingang 'Groep'.

Groep 2 t/m 8

Periode rond herfstvakantie (periode ervoor gebruiken om kind te leren kennen).

Alle groepen

In de periode december t/m februari zou je een lijst kunnen invullen voor de graadmeters betrokkenheid en welbevinden. Dit is vooral zinvol wanneer je als school met elkaar het pedagogisch klimaat meer bespreekbaar wilt maken.

Voor individuele kinderen

Voor individuele kinderen kan het interessant zijn om na verloop van een maand of twee de lijst nogmaals af te nemen. Doe dat onder de ingang 'Leerling'!

A. VOOR DE AFNAME

Nieuwe leerkrachten: weet je wat met de zeven ZIEN!-dimensies wordt bedoeld? Zo nee, zorg eerst dat je hier goed beeld bij krijgt. Gebruik hiervoor de 'Toelichting op de zeven ZIEN!-dimensies' onder de knop 'Achtergrond'. (*Interne begeleiders: neem dit op in het inwerkplan.*)

Lees voordat je een signaleringslijst invult eerst de vragen en de toelichtingen door. Onder de knop 'Achtergrond' tref je een printversie hiervan aan.

Om goed in te kunnen vullen, is nodig dat je de leerlingen kent. *Kennen* wil zeggen dat je weet hoe de leerlingen zich gewoonlijk in allerlei situaties gedragen. Je hebt de kinderen meegemaakt in vrije en gestructureerde situaties, in situaties die vertrouwd zijn en die onbekend zijn voor hen, in situaties die makkelijk en die moeilijk voor hen waren.

Probeer in die weken tot de herfstvakantie voldoende van dit soort situaties te organiseren. Geef je ogen goed de kost. Wat ook handig is: lees de 'Toelichting bij de ZIEN!-dimensies' en ga voor jezelf bij elke dimensie na: in welke situaties zou ik dit gedrag het beste kunnen observeren?

Merk je dat je observeren nog lastig vindt? Begin dan klein. Maak een paar proefscores. Je kunt vragenlijsten altijd weer verwijderen dus schroom niet. Het kan ook handig zijn om proefscores te maken van kinderen die je goed kent. Of van jezelf, toen je bijvoorbeeld in groep zes zat. Wanneer je jezelf prikkelt om naar aanleiding van de stellingen gedrag te observeren, zul je merken dat je gaandeweg bewuster gaat waarnemen en dat het observeren je makkelijker afgaat. Voer desgewenst ons stappenplan 'Aan de slag met ZIEN! – een actieplan' uit. Dit vind je onder de knop 'Achtergrond'. Je kunt er als school ook voor kiezen om gedurende een periode van ongeveer vier weken steeds met elkaar in te zoomen op één van de zeven ZIEN!-dimensies. Met als doel om met elkaar per begrip goed te gaan inzoomen op wat er mee bedoeld wordt, in welke situaties je dit het beste kunt zien, enzovoort. Gebruik elkaars ervaringen. Maak er met elkaar een leerproces van! Leerkrachten die zich op basis van video-opnamen geoefend hebben in het scoren van betrokkenheid geven naderhand aan zich nu veel competentier te voelen in het scoren.

Instructiekaart Afname ZIEN! - 2

B. DE AFNAME

1. Weten wat onder de vier antwoordmogelijkheden verstaan wordt
Per stelling nagaan welk antwoord van toepassing is:

	Dat betekent:
Dit klopt niet	De leerling laat het gedrag nooit zien.
Dit klopt een beetje	De leerling laat het gedrag te weinig zien, veel minder dan leeftijdgenoten en alleen als de situatie uitnodigt tot het gedrag, bijvoorbeeld op aansporing van de leerkracht.
Dit klopt redelijk	De leerling laat het gedrag geregeld zien, net zo vaak als leeftijdgenoten, maar niet zo vaak wanneer de situatie lastiger wordt of tegenzit.
Dit klopt helemaal	De leerling laat het gedrag vaak zien, vaker dan leeftijdgenoten, namelijk ook als de situatie daar niet direct toe uitnodigt.

Merk op dat je daarbij het gedrag van de leerling altijd afzet tegenover zijn of haar leeftijdgenoten.

2. Lees de toelichtingen bij de stellingen!

Doe dit net zolang totdat je voor jezelf vaststelt: nu weet ik goed wat bij elke stelling bedoeld wordt.

3. Wat als ik bepaald gedrag nog nooit geobserveerd heb?

Je baseert dan je oordeel op hoe je de leerling kent. Het kan ook zijn dat je tijdens het invullen moet constateren: ik ken deze leerling nog niet goed. Dan heeft invullen geen zin natuurlijk! Dan zul je eerst moeten observeren.

4. Sommige stellingen bestaan uit twee stellingen

Dat klopt. Soms zijn zaken NIET uit elkaar te trekken. Hier geldt: is één van de stellingen 'negatief' ("dit klopt niet" of "dit klopt een beetje"), dan is de hele stelling negatief!

5. Goed lezen bij de aanvullingsbladen!

Als je voor een leerling na het invullen van de scorelijst één of meer aanvullingsbladen krijgt, dan moet je heel goed lezen. Een uitspraak moet helemaal kloppen voor de leerling voor je deze mag selecteren. Bij aanvullingsblad C is er in verschillende uitspraken sprake van opsommingen. Ook dan geldt: het moet allemaal zo zijn voordat je deze uitspraak mag selecteren!

Kruip minimaal één keer helemaal door de handleiding!